

Gündoğdu, A. ve Kapbarova, G. S. (2024). “Kazakistan’da Oralmanların Toplumsal Bütünleşmesinde Dil ve Eğitim Sorunları”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 8 (1), 21-28.

Araştırma Makalesi

**KAZAKİSTAN’DA ORALMANLARIN TOPLUMSAL BÜTÜNLEŞMESİNDE
DİL VE EĞİTİM SORUNLARI***

*Language and Education Problems in The Social Integration of Those Who Returned to Kazakhstan
(Oralman)*

Abdullah GÜNDOĞDU**

Gauhar Shermuhamedovna KAPBAROVA**

Öz

Kazakistan, kendine özgü tarihî, coğrafi, kültürel konumu ile Türk dünyası olgusunu tamamlayan bir görünüm sunar. Kazakistan Cumhuriyeti, Türk Devletleri Teşkilatı ve TÜRKSOY’un etkin kurucu üyesi olduğu gibi, Bağımsız Devletler Topluluđu, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve Şanghay İşbirliği Örgütü üyesidir. Ortak Türk tarihi, kültürü ve Türk aydınlanmasına dayanan millî, demokratik, laik, çağdaş bir hukuk devletidir. Kazakistan, bağımsızlığını ilan ettiği 1991 yılından bu yana, başarılı bir ulus devlet inşaa sürecinden geçmektedir. Bunun bir parçası olan Geri Dönerler (Oralman) konusu, Kazakistan için toplumsal uyum yanında çözmesi gereken dil ve eğitim sorunlarını da gündeme getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, Ulus Devlet, Uluslaşma, Geri Dönerler (Oralman), Eğitim, Toplumsal Uyum.

Abstract

Kazakhstan offers a view that complements the phenomenon of the Turkish world with its unique historical, geographical and cultural location. The Republic of Kazakhstan is an active founding member of the Organization of Turkic States and TURKSOY, as well as a member of the Commonwealth of Independent States, the Economic Cooperation Organization and the Shanghai Cooperation Organization. It is a national, democratic, secular and modern state of law based on common Turkish history, culture and Turkish enlightenment. Kazakhstan has been going through a successful nation-state building process since 1991, when it declared its independence. The

* Geliş Tarihi / Received: 30.03.2024, Kabul Tarihi / Accepted: 14.06.2024. <https://doi.org/10.58640/asyar.1461852>

** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü, abdullahgundogdu@yahoo.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0002-9171-6965>

** Doktor Adayı, South Kazakhstan Pedagogical University named after Ozbekali, goha1986-01@mail.ru, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0001-8476-4259>

Abdullah Gündoğdu, Gauhar Shermuhamedovna Kapbarova

Returnees (Oralman) issue, which is a part of this, has brought to the agenda the language and education problems that Kazakhstan needs to solve in addition to social harmony.

Keywords: *Kazakhstan, Nation State, Nationalization, Returnees (Oralman), Education, Social Harmony.*

Giriş

Kazakistan Cumhuriyeti 2.724.900 km² yüzölçümü ile Türk dünyasının en geniş sınırlara sahip devleti olarak dikkat çeker. 16 Aralık 1991'de egemenliğini ilan eden Kazakistan, gerek Avrupa'ya kadar uzanan geniş sınırları ve zengin maden rezervleri, gerekse Hazar Denizi'nin enerji kaynaklarına erişiminin sağladığı stratejik üstünlükleriyle, demokratik ve hukukun üstünlüğüne dayalı çağdaş bir devlet kurma yolunu seçti. Bağımsızlık sürecinin dayandığı tutarlı ve milli içeriği yanında, anayasası, yönetim biçimi, dış ve iç siyaseti, millî marşı, bayrağı, yeni başkenti ile *Kazakistan, şık bir ulus tasarımı* numunesi izlenimi uyandırmaktadır.

Kazakistan, demokratik değerlere ve uluslararası hukuk ilkelerine bağlı egemen bir devlet olarak, dünyanın tüm devletleriyle karşılıklı yarara dayalı ortaklığı amaçlayan etkin bir dış politika izlemektedir. Türk Dünyasının bir parçası olan Kazakistan'ın önceliği, Orta Asya ve Orta Doğu'da barış ve istikrarı korumak, ortak ülkelerle iş birliği bağlarını derinleştirmek, uluslararası katılım da dâhil olmak üzere emtia akışlarını çeşitlendirmek ve iyileştirmektir. 33 yıllık bağımsızlığı boyunca ülkede, ekonominin tüm sektörlerinde ve devletin işleyişinin diğer yönlerinde bir dizi devrim niteliğinde yenilik gerçekleştirilmiştir (Sultanov, Tyulebekova, 2023: 101-155). Bu yeniliklerin başında Kazakistan'a yeniden göç eden "Oralman" olarak anılan etnik Kazakların dönüşünü de içeren ülke nüfusunun artışı hedefleyen demografik ve eğitim alanlarında gerçekleştirilen atılımlar gelmektedir. Bu etken sosyo ekonomik olduğu kadar dinî, kültürel hayatı da derinden etkilemiştir (Kuşçu, 2009; Beylur, 2019: 129).

Kazak Türkçesinin bilim dili olarak kullanılmaya çalışılması, yabancı kelimelere karşı Kazakça karşılıklarının bulunması, millî tarihin bilimsel temellerde, millî bilincin en işlek unsuru olarak kullanılması bakımından Kazakistan sessiz bir kültür devrimi sürecinden geçmektedir. Bu yolda Kazakistan Tarihi, Kazakistan Arkeolojisi, Kazak Dili ve Edebiyatı alanlarında kitaplar, ansiklopediler, sözlükler hazırlanıp Kazakistan'daki tarihî eserlerin restorasyonuna başlanmıştır. Bu yönüyle Kazakistan'daki süreç, Türkiye'nin erken Cumhuriyet dönemi uygulamalarına büyük benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler arasında bu dönemde demografik yapıyı güçlendirmeyi hedefleyen, 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması'na ek olarak yapılan sözleşme uyarınca, Yunanistan'dan yapılan nüfus mübadelesi başta olmak üzere, Balkanlardan ve diğer Türk bölgelerinden Türkiye'ye yapılan nüfus göçünü zikretmek gerekir (Gündoğdu, 2021: 1-25; Duman, 2019: 1999-2004).

Kazakistan ve Kazak Nüfusu

Doğu Türkistan'da İli nehri vadisinde bulunan *Gulca*'dan Batı'da Güney Urallardaki *Orenburg*'a kadar Avrasya'nın geniş bozkır kuşağında yaşayan Kazaklar, aynı dil ve geleneklere sahip olarak canlı sözlü kültürleri ile erken Türk tarihinin izlerini üzerlerinde taşırlar. Yeryüzünde bugün 18 milyonu bulan toplam Kazak nüfusunun yaklaşık %75'nin yaşadığı Kazakistan Cumhuriyeti'nde yaşarken, yaklaşık %25'i de ülke dışında, başta Çin'de, Doğu Türkistan'ın Kazak Özerk bölgesinde olmak üzere, Özbekistan, Afganistan, Moğolistan, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, İran, ABD ve Türkiye'ye dağılmış durumda yaşamaktadırlar. Kazakistan Cumhuriyeti, bağımsızlığını kazandığı 1991'de nüfusunun ancak %41,1 Kazaklardan oluşmaktayken, bugün bu oran %70,5'lere ulaşmıştır. Kazakistan Cumhuriyeti, beklenenin aksine 33 yılı bulan bağımsızlık sürecinde, 20 milyona yaklaşan iyi eğitilmiş nüfusunun yaklaşık %10'unu oluşturan Özbek, Uygur, Tatar ve Ahıska gibi Türk halkları yanında, %20'e yakınına oluşturan Rus, Ukraynalı, Alman gibi çok farklı halkların barış içinde yaşadığı, başarılı çağdaş bir ulus devlet görünümü kazanmıştır. Kazakistan-2050 Stratejisi doğrultusunda ülkenin kalkınması için belirlenen yedi öncelikli alan arasında yer alan yeni vatanseverlik anlayışı, "çok etnikli ve çok dinli bir toplumsal uzlaşma hedefini bütün güçlüklerle rağmen başarılı bir şekilde ve kararlılıkla yürütebilmiştir (Somuncuoğlu, 216: 98; Duman, 2019: 1996-2000; Kuşçu, 2009).

Kazakistan'da Göç Olgusu

Tarihi boyunca, insan topluluklarının yeryüzünün hemen her bölgesinde sürekli hareket halinde oluşuna tanıklık edilmektedir. Göçebe bozkır uygarlığının vatanı olan Kazakistan bunu yoğun bir şekilde deneyimlediği gibi, mekânsal nüfus hareketlerinde her zaman çeşitliliğe de sahip olmuştur. Yukarıda vurgulandığı gibi, bağımsızlığın kazanılmasıyla birlikte göç sorunu, göç akışlarının ölçeği ve sonuçları nedeniyle sosyo-politik açıdan giderek daha belirgin ve kalıcı bir mahiyet kazanmıştır. Kazakistan Cumhuriyeti, dinler arası ve çok etnikli yapı gibi siyasi gelişimin ilgili alanlarında önemli başarılar elde ettiğinden söz edilmişti. Buna karşın, Kazakistan'daki göç süreçleri, kamu siyasetinin

dinamikleri bakımından hem konunun çevredeki dünyanın değerlerine uyum derecesi hem de sosyo-ekonomik ve devlet-vatandaş ilişkiler sistemine dâhil olma derecesi ile belirlenen karmaşık ve çok yönlü bir yapıya sahiptir (Kalşabayeva, 2010; Kuşçu, 2009).

Kazakistan'da 1990'lı yılların başından itibaren gelişen ihtiyaçlar karşısında o zamana kadar geçerli göç düzeninin dönüşümü başladı. Sovyet sonrası yönetimin karşılaştığı devlet-toplum ilişkisinin kazandığı yeni özellikleri nedeniyle geçici değerler dizisinde değişiklik meydana gelmiş, buna bağlı olarak yurttaşların geri dönüşü, devletin ulus kimliği siyasetinin önemli bir parçası olarak gelişmiştir. Bunun hemen pek çok alanda etkisi görülmüş; Oralmanlar, Kazak toplumunun ekonomik, kültürel, siyasi ve eğitim hayatında giderek önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Oralman akını, beraberinde Kazak halkının geleneksel kültüre olan ilgisini de uyandırmıştır (Жумашев, Жетписбаев, 2016: 60; Atasoy, 2001: 218-219).

Bütünleşme ve Uyum Sorunları

Bu aşamada özellikle önem kazanan devletin geri dönüş programları içinde 2009 yılında başlatılan Nurly Kosh programı, etnik göçmenlerin, Kazakistan Cumhuriyeti topraklarına çalışmak için gelen eski Kazakistan vatandaşlarının, Kazakistan'ın mahrum bölgelerinde yaşayan Kazakistan vatandaşlarının rasyonel yeniden yerleşimi, uyumu ve bütünleşmesine yardım etmeyi amaçlıyordu. Geniş ülke topraklarında bölgelerin demografik ve sosyo-ekonomik kalkınması yanında Program katılımcılarının birikiminin etkin hale getirilmesi ülke yararına bir durum sunmuştur (Нұрлы көш, 2008: 1126, 4).

Hazırlayanlara göre, programın 2009-2011'de uygulanması için toplamda 197.765,6 milyon tengeye ihtiyaç duyulacağı öngörülmüştür. Bunun tenge cinsinden yıllara göre; 2009 yılı için- 17.551,5 milyon, 2010'da- 85.267,3 milyon, 2011'de- 76.737,7 milyon olarak Cumhuriyet bütçesinden tahsisi yapılmıştır. Yerel bütçelerden 2009'da- 25,8 milyon, 2010'da – 5.208,9 milyon, 2011'de – 4.946,6 milyon verilirken, diğer kaynaklardan: 2009'da – 7.207,2 milyon, 2010'da – 850,6 milyon tenge destek sağlanmıştır. Programın uygulanması kapsamında “programa katılan 23,2 bin aileye konut sağlanması”, “150 bin kişiye istihdam sağlanması ve aynı zamanda bunların üçte ikisinin de doğrudan istihdam edilmesi” planlanmıştır. Ekonominin reel sektöründe (sanayi, inşaat ve tarımda) çalışmak Cumhuriyet bütçesinden bir dizi fon kullanılarak bir kerelik yardımların ödenmesi ve seyahat masraflarının karşılanması da plana dâhil edilmiştir. Ancak Kazakistan Cumhuriyeti Hesaplar Komitesi tarafından yapılan bir denetim, programla ilgili bazı sorunların varlığına işaret etmiştir. Denetime göre belirlenen eksiklikler şu şekilde yansımıştır; “Programın uygulanması aslında parçalı bir yapıdaydı. Faaliyetlerinin uygulanmasına ilişkin uygun izleme ve bölümler arası etkileşim organize edilmemiştir. 21 faaliyetten 3'ü tamamlandı, 9'u ise zamanından önce ve kötü bir şekilde tamamlandı”. 2.567 Kazak göçmen aileye konut sağlanmışken Nurlu Koş programının ülke içi göçmenleri kapsamaması eleştirilmiştir (Ком, 2022: 7, 170). Gelen denetim raporları ve imkânsızlıklar karşısında programın ikinci aşaması hiçbir zaman başlatılamamıştır (Телебаев, 2015: 177-206).

Ayrıca 22 Aralık 2011 tarih ve 1581 Sayılı Hükümet Kararı ile her yıl için 10 bin aile esas alınarak oluşturulan 2012-2014 Oralman göç kotası çerçevesinde “2012-2014 Cumhuriyet bütçesinde öngörülen fonlar dahilinde bir kerelik yardımlar ve diğer sosyal yardım türlerine ve Oralman göçmenlik kotasına dahil edilenlerin uyum ve entegrasyon hizmetleri yanında, sosyal yardım ve tazminatlarının sağlanması”, öngörülmüyordu. Ancak bu program 249 sayılı, 20 Mart 2014 tarihli başka bir kararla 2014 yılı için iptal edilmiştir. Bu nedenle, son yıllarda, özellikle barınma sorunları nedeniyle Kazakistan'daki Oralmanların uyumu giderek daha da zorlaşmaktadır. Gelen Kazakların uyumunu zorlaştıran bir diğer sorun ise işsizliktir. Kazakistan'a gelen her göçmenin kanunen iş bulması gerekmesine rağmen, birçoğu geldiği ülkesine geri dönme durumunu yasallaştırmadı, vatandaşlık veya oturma izni alamadıkları ve çoğu zaman da iş bulmaları nedeniyle kalıcı bir iş bulamadılar. İş bulamamalarının arkasındaki gerçeğin ise Rusça bilmemeleri olduğu anlaşılmaktadır. Resmî istatistiklere bakıldığında, 1991'den günümüze 944 binden fazla Oralmanın Kazakistan'a geldiği ve şu anda toplam nüfusun %5,5'ini oluşturduğu görülmektedir (Телебаев, 2015: 177-206).

Dil ve Eğitim Sorunları

Oralmanların uyumu sırasında ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri de Kazakistan'da dil konusundaki ikilemdir. Ülkeye geri dönenler, Kazakistan'da doğup tüm yaşamlarını Kazakistan'da yaşayan Kazakların bir kısmı için bile kolay olmayan dilsel gerçeklere uyum sağlamak zorunda

kalmaları bu ikilemin sonucudur. Toplumun bilişsel olarak bir arada var olan dillerin (mevcut durumumda Kazakça ve Rusça) saygınlığına ilişkin değerlendirmesi, *çift dilli iki dillilik* ve *çift dilli olmayan iki dillilik* dikkate alınarak kolayca belirlenebilir. Başlangıçta, iki dilin işlevsel sınırlarının ve yeteneklerinin karşılaştırılması, Rus dilinin bariz hâkimiyetini gösteren bir durum sergilemiştir. Ancak bu durum bağımsızlıktan önceki dönemde ve egemen bir devletin oluşumunun ilk yıllarında daha belirgindir. Ancak son dönemde dil durumunda bir değişiklik kendini göstermektedir. Ülke nüfusu, Kazak dilinin incelenmesine ve daha da geliştirilmesine, vatandaşların yaşamının her alanında devlet dili olarak rolünün güçlendirilmesine odaklanıyor. Dil planlama programları, Kazak dilinin sadece günlük yaşamda değil, aynı zamanda iş dünyasında, finans sektöründe, eğitim ve bilim alanlarında vb. kullanılmasının saygınlığının artırılmasını amaçlamaktadır. Devlet dilinin aktif işleyişi medyada ve özellikle de İnternet alanında gözlenmektedir. Kazak dilinin kullanım alanı yıldan yıla genişlemektedir. Bunu öncelikle eğitim sisteminde de görmek mümkündür. 2000 yılında 1.158 okul öncesi kuruluşundan Kazakça konuşulanlar, sadece yaklaşık 280 olarak tespit edilmiştir ki bunun genele içindeki oranı %25'i geçmemiştir. 2011 yılına gelindiğinde Kazakça eğitim veren anaokullarının sayısı 4 kattan fazla artarak bu rakam 178'e ulaşmıştır (Adilet, 2020; Auyeskhan, 2021).

Eğitim sisteminin diğer kesimlerinde de benzer bir tablo ortaya çıkar. 1999-2000 yılı başında, ortaokullarda 1,6 milyon öğrenci Kazak dilinde eğitim görüyordu; bu da toplam okul sayısının %50,6'sını oluşturuyordu. 2009 yılında bu tür öğrenciler Kazakistan'daki tüm ortaokul öğrencilerinin %60,6'sını oluşturuyordu. 2011 yılında ülkenin yükseköğretim kurumlarında Kazakça öğrenim gören öğrenci sayısı 342.593 kişi, yani toplam üniversite öğrencisi sayısının %54,4'ü olmuştur. Karşılaştırma yapmak gerekirse, 2009 ve 2000 yıllarında üniversitelerin Kazak bölümlerinde sırasıyla 302 bin ve 85.300 kişi veya toplam üniversite öğrencisi sayısının %47,6'sı ve %32'si eğitim görmüştür. Bunlar etkin bir şekilde Kazak dili ve Kazakistan'ın bilgi alanı konusunda uzmanlaşmaktadır. Örneğin 2011 yılında devlet televizyon kanalı "Kazakistan" özel olarak Kazakça yayına geçti. Kazakça dilinde bilgilendirici, eğitici, sosyo-kültürel ve millî tarihe ve yurtsever duyarlılığa sahip üç TV kanalı daha açılmıştır. Bunlar "Bilim", "Madeniet", "Balapan" kanallarıdır. Kanuna göre 1 Ocak 2012 tarihinden itibaren Cumhuriyet sinemalarımızda gösterilen filmlerin Kazakçaya dublajının zorunlu olması, Kazak dilinin kapsamının genişletilmesi açısından da önemlidir. Kazak dilinin alanının genişlemesinin sadece devletin çabalarıyla değil, aynı zamanda isteklendirme, etnik gruplar arası evlilikler ve diğerleri gibi doğal faktörlerden de kaynaklandığı unutulmamalıdır. Buna karşın yine de Kazak dilini akıcı olarak konuşanların sayısının, Rusça bilenlerden daha az olduğunu da belirtmek gerekir. Böylece, 2014 yılında yapılan bir ankete göre Kazakistan'da akıcı Rusça konuşanların toplam oranı %86,2'dir. Bunların %765'i ise Kazakça konuşmaktadır. Daha da önemlisi, Kazakların %72,7'sinin akıcı Rusça bilmesidir ki buna karşın Rusların ise yalnızca %18,4'ünün Kazakça bilmektedir (Телебаев, 2015: 177-206).

Bu konuda Endişe verici eğilimlerden biri, devletin dil politikasının belirtilen Kazakçanın devlet dili olarak kurulması hedefi ile gerçekte elde edilen sonuçlar arasındaki tutarsızlık nedeniyle nüfusun bir kısmının- özellikle de Kazakça konuşan Kazak gençlerinin- şu ana kadar ulaşılan hedef bakımından- artan memnuniyetsizliğini göstermek mümkündür.

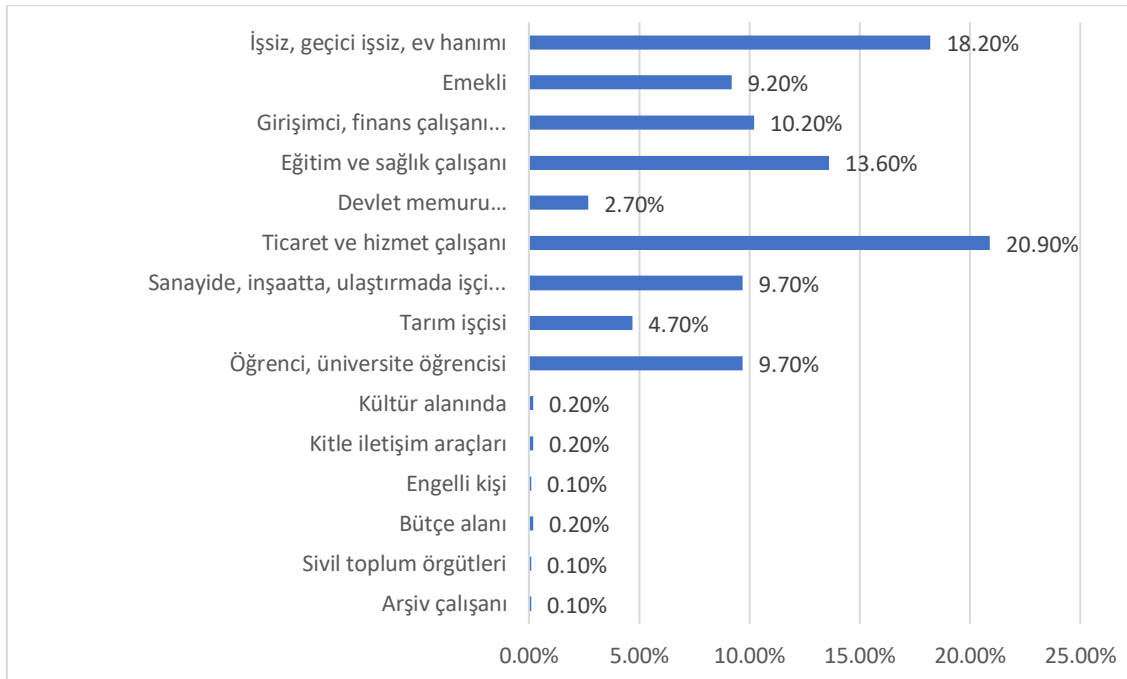
Burada, bağımsızlık yıllarında oluşan, Kazak okullarından mezun olan ve eğitimlerine devam ederlerse ağırlıklı olarak üniversitelerin Kazakça bölümlerinden mezun olan, Kazakça konuşan bir gençlik kuşağı konu edilmektedir. Gençliğin bu kesiminin dil alanıyla ilgili oldukça ciddi sosyal beklentileri vardır ve buna uygun davranış kalıbı geliştirdikleri gözlemlenmektedir. Kendi ebeveynlerinin neslinden farklı olarak Kazak gençliğinin bu kısmı, vatandaşlarının önemli bir kısmının Kazakça konuşmadığı, hatta bu dili anlamadığı gerçeğini çok daha acı bir şekilde algılıyor ve bu duruma karşı daha etkin tepki verme eğilimindedir (Массанов, Абылхожин, Ерофеева, Алексеенко, Баратова, 2001).

Kazak gençliğinin temsilcilerinin dil politikasına ilişkin toplumsal beklentilerinin neler olduğu konusunda kamuya yansıyan görüşlerini özetlemek mümkündür. Bunlar bugün ne kadar gerçekçi ve uygulanabilir olursa olsun, doğal bir sürecin parçasıdır ve zamanla daha da yoğunlaşacağı umudunu taşımaktadır. Kazak dilinin devlet dili olarak kurulması fikri, hâlihazırda kamu bilincinin bir gerçeği haline geldiği gibi gelişmesinde kendi kendine yeten bir etken konumundadır.

Buraya kadar ortaya konan verilere dayanarak bazı değerlendirmeler yapmak mümkündür. Buna göre her ne kadar kısa vadede devlet dilinin zorla tanıtılması açıkça çatışma durumlarını tetikleyse de uzun vadede çatışmanın daha da güçlenmesine yol açacak olan şey kesinlikle bu sorunun Kazak toplumunda çağdaş bir millî kültür birikimi yaratmak yönündeki çözümün gecikmesidir. Bununla bağlı olarak önümüzdeki yıllarda devlet dilinin gerçek anlamda uygulanması sürecinde somut değişikliklerin gerçekleştirilmesi arzu edilmektedir. Aksi takdirde, etnik gruplar arası ilişkilerde ve devlet için en tehlikeli yönde- en büyük iki etnik grup olan Kazaklar ve Ruslar arasında çatışma potansiyelinin artacağını tahmin etmek mümkündür (Somuncuoğlu, 2016: 2002).

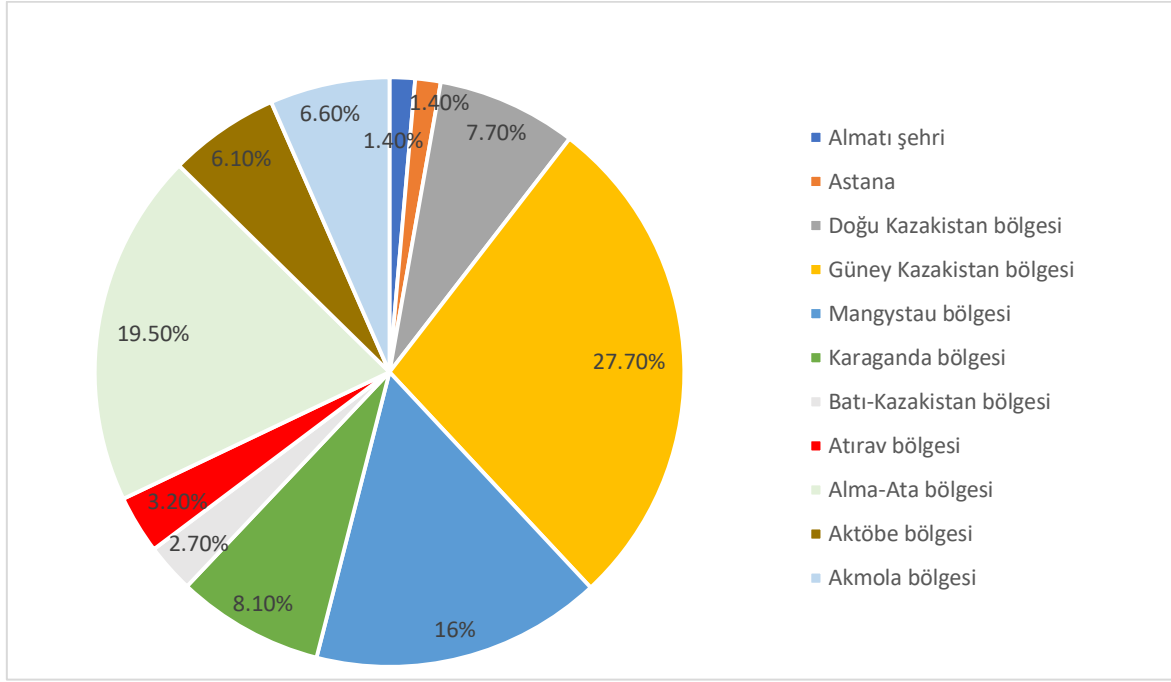
Oralmanların tarihî anavatanlarına dönüşlerinin olumlu yanlarının yanı sıra sosyo-ekonomik, hukuki ve sosyo-kültürel uyumlarında da sorunlar yaşanmaktadır. Göçmenlerin Kazakistan koşullarına uyum derecesini etkileyen nesnel koşullar, hiç şüphesiz ülkede geçici kalış, göçmenin geldiği devlet, yaşı, uzmanlık alanı ve diğer etkenlerdir. Yapılan araştırma sırasında ortaya çıktığı üzere ankete katılan Oralmanların beşte birinden fazlası (%20,9) ticaret ve hizmet sektöründe çalışmaktadır. Katılımcıların %18,7'si "işsiz, geçici işçi ve ev hanımı" sınıfına girmektedir. Ankete katılanların %13,6'sı eğitim ve sağlık çalışanları, %10,2'si ise girişimciler, finans çalışanları ve çiftçilerden oluşmaktadır. Ankete katılanların onda birinden azı sanayi, inşaat, ulaştırma ve iletişim sektörlerinde çalışıyor: %9,2. Katılımcıların mesleğe göre dağılımı aşağıda sunulmaktadır (Auyeskan, 2021).

Şekil 1. Katılımcıların Mesleğe Göre Dağılımı (%)

Toplamda, ankete katılan Oralmanların yarısından biraz fazlası, şehir sakinlerinden (%51), oluşmaktadır. Bunların da (%2,8)'si ülkenin önde gelen Astana ve Almatı şehirlerinde yaşamaktadır. Bölgesel merkezlerde ve bölgesel öneme sahip şehirlerde yaşayanlar ise (%26,5) oranındadır. Ankete katılanların %49'u kırsal kesimde ikamet etmektedir; bunların %25,5'i bölgesel merkezlerin sakinleri ve %23,7'si köylerin sakinleridir (Телебаев, 2015: 177-206).

Şekil-2 Ülkesine Geri Dönerlerin Bölgesel Bağlantıları

Merkezî ve yerel makamlardan alınan resmî verilere göre; oralmanların ana yerleşim bölgeleri Güney Kazakistan (%21,2), Almatı (%16), Mangystau (%12,9) ve Zhambyl (%9,4) olarak sıralanmaktadır. Eldeki diğer veriler de bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Sosyolojik çalışmaların sonuçlarının gösterdiği gibi, ankete katılanların çoğunluğu (%27,7), Güney Kazakistan'ın Türkistan şehri, Ordabasinsky bölgesi, Sairamsky bölgesi, Saryagashsky bölgelerindedir. Bunu Taldykorgan, Tekeli gibi şehirleri ve Zhambyl, Enbekshikazhsky, Sarkandsky, Karatalsky ilçelerini içeren Almatı bölgesi (%19,5) takip eder. Ankete katılan Oralmanların %16'sı Mangystau bölgesi, Aktau ve Zhanaozen şehirleri, Beineu ve Munaylinsky bölgelerinin sakinleridir. Genel tabloya baktığımızda en az sayıda Oralmanların Astana ve Almatı şehirlerinde bulunduğu (her biri %1,4 oranında) dikkat çekmektedir.

Sonuç

Araştırma kapsamında elde edilen anket verilerinin istatistiki sonuçlarına baktığımızda, Oralmanların toplumun çeşitli alanlarında dil edinimi ve istihdamının Kazak toplumuna sosyal uyum sağlamada öncelikli bir konumda bulunmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kazakistan'ın bağımsızlık sonrasında gündemine giren Oralmanlar ve onların dil ve eğitim sorunları, istihdam, büyüme, refah, uluslaşma, nüfus, toplumsal uyum gibi diğer temel konu başlıkları ile birlikte değerlendirilmesinin gerekliliğini bize göstermektedir. Kazakistan ölçeğinde geniş bir ülkenin bu sorunları çözme kabiliyeti İç Asya başta olmak üzere bölgesel ve küresel istikrarın sağlanıp korunması için de önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Atasoy, E. (2001). "Kazakistan'ın Nüfus Yapısı ve Demografik Özellikleri". *Türk Ocağı Dergisi*. 36, 215-244.
- Auyeskan, R. (2021). "Moğolistan Kazaklarının Kazakistan'a Göç Etmesi Sonucu Uyum Sağlama Sürecinde Karşılaşılan Dilsel Sorunlar". *Türkbilig*. 41, 181-192.
- Beylur, S. (2019). "Kazakistan'da Din-Devlet İlişkilerini Etkileyen Faktörler". *Avrasya Etüdüleri*. 56, 99-133.
- Duman, L. (2019). "Kazakistan'da Değişim ve Dönüşüm: Yeni Bir Uluslaştırma "Başarısı" mı?". *OPUS International Journal of Society Researches*. 10 (17), 1993-2026.

Gündoğdu, A. (2021). “Türkiye ve Kazakistan’da Ortak Tarihin Uluslaşma Sürecine Etkisi”, *Türkiye Kazakistan İlişkileri*. Ed., H. Acar. Ankara: Nobel Yay., s.1-25.

Kaşabayeva, B. K. (2010). “Orta Asya Kazak Diasporasının Vatana Dönüşü ve Uyum Meseleleri”. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 2 (3), 26-34.

Kuşçu Bonnenfant, I. (2009). “Kazakhstans Oralman Project A Remedy for Ambiguous Identity”, *The European Society for Central Asian Studies, Eleventh Conference on Studying Central Asia: in Quest for New Paths and Concepts*. Budapest- Hungary.

Жумашев Р., Жетписбаев А (2016). «Основные тренды и достижения этнокультурной политики Республики Казахстан» // Казахстанский институт стратегических исследований (КИСИ). Казахстан. Спектр. Научный журнал. 4 (78).

Массанов Н.; Абылхожин Ж., Ерофеева И., Алексеенко А., Баратова Г. (2001). «История Казахстана. Народы и культуры». А.

Новейшая история Казахстана (1991-2014). Под редакцией Аягана Б.Г. Алматы 2014 г. 368, 267.

Sultanov, R.; Tyulebekova, D.; Abdrakhmanova, B.; Serik, Y.; Akhmetzhanova, K.; Beisekeyeva, I.& Kassenova, A. (2023). “Country Specific Profile of The Republic of Kazakhsta”, *Turkic States Economy*. Ed., V. Gasimli. Ankara: Nobel Yayınları, s.101-155.

Телебаев г. (2015). “Проблемы социальной интеграции оралманов в контексте языковой ситуации в Казахстане”, *Социальный портрет современного казахстанского общества (сборник статей)*. Астана-Алматы. 177, 206.

İnternet Kaynakları

Программа «Нұрлы көш». (02 Aralık, 2008). «Постановление Правительства Республики Казахстан», г.Астана, г. - № 1126, раздел № 4, <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P080001126> .

Проблемы решает программа «Нұрлы көш». (7, 170). (21 Ağustos, 2022), <https://netprograms.ru/problemy-reshaet-programma-nurly-kosh-7-170/>.

О государственной программе развития и функционирования языков в Республике Казахстан 2011– 2020 гг, <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1100000110>.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %50; İkinci Yazar %50.

ETİK KOMİSYON ONAYI: Çalışmada etik komisyon onayına gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

TELİF HAKKI VE BENZERLİK RAPORU: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir; çalışmanın benzerlik raporu alınmıştır.

BİLİMSEL VE ETİK İLKELERE UYGUNLUK: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların “Kaynaklar” başlığı altında belirtildiği beyan olunmuştur.